

ERIX FROMMNING “ERKINLIKDAN QOCHISH” ASARI**Zarifa Xoliqova**

Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat O‘zbek tili va adabiyoti universiteti o‘zbek tili ta’limi fakulteti Ijtimoiy-gumanitar fanlar kafedrasida sotsiologiya yo‘nalishi 1-bosqich talabasi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.11237230>

Annotatsiya. Bu maqolada siz Erik Fromm 20-asrning eng muhim psixoanalizlaridan biri sifatida, Erix Frommning hayoti va ijodi, Erik Fromm Frankfurtning tanqidiy nazariya maktabiga aloqadorligi, Fromm, Sigmund Freydning nazariyasini tanqid qilganligi haqida, Fromm Frankfurt psixoanalitik institutini topishga yordam berganligi, Fromm Chikago universitetida, Xalqaro Klinik va Eksperimental Gipnoz jurnalida, Britaniya Eksperimental va Klinik Gipnoz Jamiyati Axborotnomasidagi mehnat faoliyati, E.Frommning “Erkinlikdan qochish” asarining tahlili, 1949 yildan to 1969 yilgacha E.Fromm Meksikadagi hayoti, Erix Frommning uch xil qochish mexanizmi,

Kalit so‘zlar: Erix Fromm, Ozodlikdan qochish, Odam uchun, Psixoanaliz va din, Sane Jamiyati, Sevgi san’ati, Inson yuragi, Inson tabiati, Insoniy halokat anatomiyasi, Being Art, Inson bo‘lib, Sigmund Freyd, Zigfrid Oppenxaymer, Frankfurt tanqidiy nazariy maktabi, Eksperimental gipnoz jurnali, 20-asr psixoanalizi, Heidelberg Universiteti, Alfred Weber, Zigmund Freydning ba’zi kashfiyotlari, insonparvarlik psixologiyasi.

ESCAPE FROM FREEDOM BY ERICH FROMM

Abstract. In this article, you will learn about Erich Fromm as one of the most important psychoanalysts of the 20th century, Erich Fromm's life and work, Erich Fromm's connection to the Frankfurt school of critical theory, Fromm's criticism of Sigmund Freud's theory, Fromm's help in founding the Frankfurt Psychoanalytic Institute, Fromm's study at the University of Chicago, International Work in the Journal of Clinical and Experimental Hypnosis, Bulletin of the British Society for Experimental and Clinical Hypnosis, Analysis of E. Fromm's Escape from Freedom, E. Fromm's Life in Mexico from 1949 to 1969, Erich Fromm's Three Escape Mechanisms,

Keywords: Erich Fromm, Escape from Freedom, For Man, Psychoanalysis and Religion, Sane Society, Art of Love, Human Heart, Human Nature, Anatomy of Human Destruction, Being Art, Being Human, Sigmund Freud, Siegfried Oppenheimer, Frankfurt School of Critical Theory, Journal of Experimental Hypnosis, 20th Century Psychoanalysis, University of Heidelberg, Alfred Weber, Some Discoveries of Sigmund Freud, Humanistic Psychology.

ПОБЕГ ОТ СВОБОДЫ ЭРИХ ФРОММ

Аннотация. В этой статье вы узнаете об Эрихе Фромме как одном из самых важных психоаналитиков 20-го века, жизни и деятельности Эриха Фромма, связи Эриха Фромма с Франкфуртской школой критической теории, критике Фроммом теории Зигмунда Фрейда, помощи Фромма в основании Франкфуртского психоаналитического института, работа Фромма в Чикагском университете, работа в Международном журнале клинического и экспериментального гипноза, Бюллетене Британского общества экспериментального и клинического гипноза, анализ книги Э. Фромма «Побег от свободы», Э. Жизнь Фромма в Мексике с 1949 по 1969 год, три механизма побега Эриха Фромма,

Ключевые слова: Эрих Фромм, Бегство от свободы, Для человека, Психоанализ и религия, Разумное общество, Искусство любви, Человеческое сердце, Человеческая природа, Анатомия человеческого разрушения, Быть искусством, Быть человеком, Зигмунд Фрейд, Зигфрид Оппенгеймер, Франкфуртская школа критики Теория, Журнал экспериментального гипноза, Психоанализ 20-го века, Гейдельбергский университет, Альфред Вебер, Некоторые открытия Зигмунда Фрейда, Гуманистическая психология.

Kirish: Ishonchim komilki, odamzot — tabiiy taraqqiyot hosilasi, tabiatning tarkibiy qismi, biroq tafakkur va ong sohibi bo‘lgani uchun borliqqa nisbatan hukmron mavqega ega.

Odamzot hayotining mohiyatini anglasa bo‘ladi. Biroq bu mazmun — mohiyati butun tarixiy taraqqiyot mobaynida insoniyat hayotini belgilovchi asosiy xususiyat emas. Insoniyat hayotining mazmun — mohiyatini ziddiyat tashkil etib, mana shu ziddiyat muqobil yo‘l topishga odamzotni asrlar mobaynida majbur etib kelayotir. Turmush tarzidan kelib chiqqan holda hayotning o‘zi odamzot oldiga shunday masalani ko‘ndalang qilib qo‘yadi: boshqa tirik jonzoqlar va tabiat bilan yaxlitlik va uyg‘unlikka erishish uchun insoniyat bilan tevarak-atrof o‘rtasidagi tafovutni qanday bartaraf etish mumkin. Inson hayotining har bir lahzasida mana shu savolga javob berishga majbur. Nafaqat fikr-mulohazalari va da’volari bilan, balki turmush tarzi va amali bilan ham bu muammoni hal etish chora-tadbirlarini ko‘rmog‘i darkor.

Hayot kechirish to‘g‘risidagi savolga ko‘pdan-ko‘p cheklangan va qat’iy javoblar mavjud (din va falsafa tarixi — mana shunday javoblar turkumidan iborat). Biroq mazkur javoblarning hammasi asosan ikki turga bo‘linadi. Ularning biriga binoan — insoniyat aql-idrok va mehr-muhabbat singari hal qiluvchi fazilatlaridan yuz o‘g‘irgan holda odamzotning ongsiz turmush tarzi davriga qaytib, tabiat bilan uyg‘unlikni tiklashga urinadi. Ikkinchisiga binoan — bu, darvoqe,

odamzotning asosiy maqsadi sanaladi — oʻzga tirik jonzotlar va tabiat bilan tamomila yangicha asosdagi uygʻunlikka erishish imkonini beruvchi barkamollikka ¹erishishdan iborat.

Ishonchim komilki, dastlabki yoʻl tanazzulga ²olib boradi. Bu muqarrar halokatga, yemirilishga, azob-uqubatlarga sababchi boʻladi, biroq insoniyatning toʻla barkamolligiga, kuch-qudrati va tafakkuri ³yuksalishiga asti xizmat qilmaydi. Ikkinchi yoʻl yuholik va shaxsiyatparastlilikka barham berib, tartib-intizomni, sobit irodani, haqqoniy maqsad sari boshlaydiganlarni izzat-ikrom etishni talab qiladi. Bu garchi mashaqqatli yoʻl boʻlsa-da, tanazzulga uchramaydigan yagona toʻgʻri yoʻl hisoblanadi. Haqiqatdan ham hali pirovard qoʻlga kiritilishidan birmuncha avval xayrli maqsad yoʻlida sarflangan saʼy-harakatlar ijobiy taʼsir koʻrsatishi natijasida insonning hayotiy faolligi junbushga keladi.

Erix Frommning hayoti va ijodi: Fromm, Sigmund Freydning nazariyasini tanqid qilish uchun tanilgan.

Erik Fromm Frankfurtning tanqidiy nazariya maktabiga aloqador boʻlgan nemis ijtimoiy psixolog va psixoanalist edi. U ozodlik inson tabiatining asosiy qismi boʻlgan va Zigmund Freydning nazariyasini tanqid qilish uchun kontsepsiyani ishlab chiqishi bilan mashhur edi.

Erika Fromm (Erika Oppengeymer) Frankfurtda, shifokor Zigfrid Oppenxaymer va tugʻilgandan bir necha hafta oʻtib vafot etgan Klementin Oppengeymerning (Stern) oilasida tugʻilgan. Unda psixoanaliz va Zigmund Freyd⁴ning asarlariga erta qiziqish uygʻotdi. U akademik martaba toʻgʻrisida qaror qabul qildi va 1933-yilda Frankfurt universitetini PhD darajasini oldi va u yerda Gestalt nazariyasining otasi Maks Vertgeymer bilan birga tahsil oldi.

Keyingi yillarda u Germaniyada kuchayib borayotgan natsizmdan qochib Gollandiyaga koʻchib oʻtdi va ilmiy xodim sifatida va keyinchalik tadqiqot laboratoriyasi direktori boʻlib ishladi.

1936-yilda u vino sotuvchisi Pol Fromm bilan unashtirildi va keyinchalik unga turmushga chiqdi. Pol ham psixoanalist Erix Frommning amakivachchasi edi. 1938-yilda er-xotin AQShga butunlay koʻchib oʻtishdi. 1939-yildan 1940-yilgacha Fromm Chikago universitetining psixiatriya boʻlimida ilmiy xodim boʻlgan. 1943-yildan 1948-yilgacha u urush faxriylarini reabilitatsiya qilish dasturini boshladi. 1961-yilda universitet fakultetiga oʻqishga kirdi.

Fromm Xalqaro Klinik va Eksperimental Gipnoz jurnalining muharriri va Britaniya Eksperimental va Klinik Gipnoz Jamiyati Axborotnomasining hammuharriri sifatida ishlagan.

¹ Barkamollik – kamolot, balogʻatga erishgan, bekamu koʻst, yetuk, mukammal, komil, maʼrifatli kishilarga nisbatan qoʻllanadigan tushuncha.

² Tanazzul- Orqaga qarab ketish; inqiroz, tushkunlik, regress.

³ Tafakkur — inson aqliy faoliyatining yuksak shakli; obyektiv voqelikning ongda aks etish jarayoni.

⁴ Zigmund Freyd (asl ismi Sigismund Schlomo Freud (6-may 1856 – 23-sentyabr 1939), avstriyalik nevrolog va ruhshunos boʻlib, psixotahlilga asos solgan.

1972-yildan 1973-yilgacha u Amerika Psixologik Assotsiatsiyasining psixologik gipnoz bo'limi prezidenti bo'lgan. 1971-yildan 1974-yilgacha u Psixologik gipnoz bo'yicha Amerika kengashi prezidenti, 1975-yildan 1977-yilgacha esa Klinik va eksperimental gipnoz jamiyati prezidenti bo'lgan

Fromm, 23 mart 1900 da Frankfurtda, pravoslav yahudiy ota-onalaridan tug'ilgan yagona bola edi.

Keyinchalik u bolaligini "juda nevroz" deb ta'riflaydi. 14 yoshida Fromm Birinchi jahon urushining boshlanishidan juda ta'sirlangan va guruhlarining xatti-harakatiga kuchli qiziqish uyg'otdi. U fikrlovchilarning, jumladan, Sigmund Freyd va Karl Marxning ⁵yozuvlarida o'zlarining savollariga javob izlay boshladi.

Heidelberg Universitetida sosyologiyani o'rganish uchun 1922 yilda Alfred Weber boshchiligida doktorlik unvoniga sazovor bo'ldi. 1924 yilda Berlin Psixoanaliz Institutiga ko'chishdan oldin Frankfurt universitetida psixologik tahlilni boshlagan. 1926-yilda u Freyzer Reichmanga, o'n yildan oshgan, undan bir vaqtlar Frommning o'z psixoanalistlaridan bo'lgan katta bo'lgan. Nikoh to'rt yil o'tib tarqalgan.

Uning hayoti mobaynida Fromm ko'plab kitoblarni nashr qilish va o'z klinik amaliyotini bajarish bilan bir qatorda, ko'pgina o'qituvchi lavozimlarni o'z ichiga olgan juda band bo'lgan.

Fromm Frankfurt psixoanalitik institutini topishga yordam berdi, u erda 1929 yildan 1932 yilgacha dars bergan. Natsistlar hokimiyatga kelganidan keyin institut Jenevaga⁶, Shveysariyaga, keyinroq Nyu-Yorkdagi Kolumbiya Universitetiga ko'chirilgan.

Qo'shma Shtatlarga ko'chib o'tgandan so'ng Fromm bir qancha maktablarda, jumladan, Nyu-Yorkdagi ijtimoiy tadqiqotlar maktabida, Kolumbiya va Yaleda o'qitdi.

Sigmund Freydning nazariyasini tanqid qilgani uni boshqa psikanalistiklar bilan solishtirib ko'rdi va 1944 yilda Nyu-York Psikanalitik instituti talabalarni nazorat qilishni to'xtatdi.

Fromm 1944 yilda qayta turmushga chiqdi, AQSh fuqarosi bo'ldi va Meksikaga ikkinchi xotinining kasalligini yengillashtirish umidi bilan ko'chib keldi. Meksika ⁷Davlat avtonom universitetida 1949 yilda o'qitishni boshlagan va 1965 yilda nafaqaga chiqqanga qadar u erda ishlashni davom ettirgan. 1952-yilda xotini vafot etganidan boshlab Fromm Meksika Psikanaliz institutini asos solgan va 1976-yilgacha direktor bo'lib xizmat qilgan. U qayta turmushga chiqdi

⁵ Karl Marks (1818 yil 5 may - 1883 yil 14 mart) asli nemis faylasufi, iqtisodchisi, siyosat nazariyotchisi, tarixchisi, sotsiologi, jurnalisti va inqilobiy sotsialisti

⁶ Jeneva — Shveysariyaning jan.g'arbidagi shahar.

⁷ Meksika (Mexiko), Meksika Qo'shma Shtatlari (Estados Unidos Mexicanos) — Shimoliy Amerikaning janubiy qismida joylashgan davlat. BMT a'zosi.

1953 yilda Meksikada o'qishni davom ettirdi. U Michigan davlat universiteti va Nyu-York universiteti kabi boshqa maktablarda ham o'qitdi.

Fromm 1974 yilda Mexiko shahridan Muralto ⁸(Shveysariya) ga ko'chib o'tdi, u erda u 1980 yilga qadar vafot etdi.

E.Fromning asarlari:

- Ozodlikdan qochish, 1941
- Odam uchun,
- Psixoanaliz va din, 1950
- Sane Jamiyati, 1955
- Sevgi san'ati, 1956
- Inson yuragi, 1964
- Inson tabiati, 1968
- "Insoniy halokat anatomiyasi", 1979
- "Being Art", 1993 yil
- Inson bo'lib, 1997 yil

E.Fromning “Erkinlikdan qochish” asari

Ozodlik aslida nimani anglatadi?

Unga yetishish kimlar uchundir ezgu orzu bo'lsa, ayrimlar uchun esa tahdid kabimi?

«Ozodlikdan qochish» asari tahlilining ko'rsatishicha, hozirgi inson hali hamon tashvishlar iskanjasida: u turli diktatorlarga ⁹o'z ozodligini berishga yoki uni butunlay yo'qotishga, erkin insonga aylanishga emas, balki mashinaning kichik murvatchasi bo'lishga moyildir.

Biz yolg'izlik va kuchsizlikdan xalos bo'lishda o'z shaxsimizdan voz kechishga yoki xulq-atvorning ko'pchilik tomonidan qabul qilingan andazalari ostiga berkinishga tayyor ekanligimizni namoyon qilamiz.

Biz his-tuyg'ularimizga ko'ra yashasak-ozodmiz, ma'lum qolip doirasida, aql bilan ish tutar ekanmiz-ozodlikdan qochayotgan bo'lamiz.

Biror ishni yoki vazifani majbur bo'lib emas, chin dildan, istak va xohishga ko'ra bajarish - erishiladigan natijaning nechog'lik yuksak bo'lishini ta'minlaydi. Demak, ozodlikning bahosi - samarasi ana shunday!

Mazkur asarda muallif inson ko'p holatlarda mustaqil, aqlli, obyektiv bo'lish uchun yetarli darajada voyaga yetmaganini ta'kidlaydi.

⁸ Muralto (ital. Muralto) Shveysariyaning Ticino kantonida joylashgan kommunadir.

⁹ Diktator (lot. diktator, diktodan - men buyuraman, buyuraman).

Erich Fromm (1900-1980) shaxsiyat psixologiyasida Freyddan keyingi tendentsiyani davom ettirib, shaxsiyatga ijtimoiy-madaniy omillarning ta'siriga e'tibor qaratdi. Frommning ta'kidlashicha, odamlarning ma'lum bir qismi avtoritarizm, buzg'unchilik va konformizm¹⁰ mexanizmlari orqali amalga oshiriladigan erkinlikdan qochish istagi bilan shug'ullanadi. Frommning ozodlikka olib boradigan sog'lom yo'li - o'z-o'zidan paydo bo'lgan faoliyat orqali ijobiy erkinlikka erishishdir.

Fromm insonga xos bo'lgan beshta ekzistensial ehtiyojni ta'riflagan: aloqalarni o'rnatishda; yengishda; ildizlarda; shaxsda; e'tiqod va fidoyilik tizimida

U xarakterning asosiy yo'nalishlari ekzistensial ehtiyojlarni qondirish usulining natijasidir, deb hisoblagan.

Faqat bitta samarali belgi bor; Fromm fikricha, u inson taraqqiyotining maqsadini ifodalaydi va u aql, muhabbat va mehnatga asoslanadi. Bu tip mustaqil, halol, xotirjam, mehribon, ijodiy va ijtimoiy foydali ishlarni bajaradi.

Shuni ta'kidlash kerakki, barcha iste'dodli olimlar singari, E.Fromm ham o'ziga qadar va hatto yon-atrofida izlanish olib borayotgan safdosh olimlarning aksariyat qarashlari bilan kelishmagan, uning iqtidori ilmda yangi yo'nalish kashf etishga da'vat etgan. E.Fromm 40-yillarga kelib Frankfurt maktabidan yiroqlashadi, individual tarzda ilmiy izlanishlarga, o'qituvchilik va jamoat faoliyatiga beriladi. Ko'pdan-ko'p mijozlari bilan olib borgan ruhiy tahlillari olimni zamonaviy jamiyatda ko'payib-kuchayib borayotgan ruhiy xastaliklar – nevrozlar faqat biologik sababga emas, balki chuqur ijtimoiy ildizlarga borib taqalishi to'g'risidagi xulosaga olib keladi.

Darhaqiqat, Frommning ilk ustozlaridan biri Zigmund Freyd insonni o'ziga xos yopiq tizim ("narsa o'zida") deb hisoblagan, uning aksariyat harakatlari biologik asoslardan turtki olishi to'g'risidagi ta'limotni olg'a surgandi. E.Fromm esa tabiiy instinktlar bilan birga, ijtimoiy-tarixiy omillar odam bolasi ruhiyatida muhim o'rin tutishini isbotlab berdi. Uningcha, inson tadqiqida shaxsning dunyoga, boshqa kishilarga, tabiatga va eng asosiysi – o'ziga bo'lgan munosabatini o'rganish bosh masala hisoblanadi.

Agar Z.Freyd odam tabiati azaldanoq buzilgan, aynigan, uning aksariyat intilishlari shaxsiy-shahvoniy lazzatga erishish, tabiiy istaklarni qondirishga yo'nalgan bo'ladi, deb hisoblasa,

E.Fromm inson o'zining biologik, hissiy istaklar qobig'ini yorib chiqib, ongli umrini haqiqat va adolatni izlash, erkinlik va mukammallik sari intilishga bag'ishlashi zarurligi to'g'risida

¹⁰ Konformizm, kamroq tarqalgan muvofiqlik (lotincha conformis - "o'xshash", "mos keladigan") - bu yaqin atrof-muhit yoki ijtimoiy muhitning real yoki xayoliy bosimi ta'siri ostida odamning xatti-harakati, fikri yoki bahosining o'zgarishi.

gapiradi. Zero, inson tashqi muhitning o'zgarishiga befarq bo'lishi, unga mos tarzda o'zi ham o'zgarmasligi mumkin emas. (Bu gapning "buqalamunlik"ka hech qanday aloqasi yo'qligini ta'kidlab o'tirishimiz shart bo'lmasa kerak.) Olimlar, shu ma'noda, E.Frommning insonshunoslik ilmi oldidagi xizmatlarini uning psixoanaliz faniga gumanistik ruh baxsh etganida ham, deb bilishadi.

1949 yildan to 1969 yilgacha E.Fromm Meksikada yashaydi, shu yerda ilmiy izlanishlarini davom ettiradi. Xuddi shu yillari u o'zi umrguzaronlik qilayotgan yangi zamon tabiatini, o'tmishda o'tkazilgan va o'sha yillari hayotga tatbiq etilayotgan turli ijtimoiy dasturlar, millionlar taqdiri ustida kechayotgan siyosiy-mafkuraviy eksperimentlar ¹¹mohiyatini chuqur o'rganish, ularni o'zaro solishtirish, umumiy xulosalar chiqarish imkoniyatiga ega bo'ladi. Ayni davrda yozgan "Sog'lom jamiyat" asarida kapitalistik tuzumning salbiy jihatlarini ko'plab misol va dalillar asosida ishonarli tanqid qiladi.

Erix Fromm totalitar jamiyat tabiati, uni tarix sahnasiga olib chiquvchi omillar, harakatga keltiruvchi mexanizmlar to'g'risida ham chuqur tahlillar olib borgan. Uning ishlarida nafaqat fashistik rejim, balki kazarmacha sotsializm tuzumi, bu tarixiy aynishlar omma psixologiyasida paydo qilgan o'ta salbiy evrilishlar keng yoritilgandi. Demak, u "juvonmarg odam"ga (A.Oripov) neder farishtadek yondashish tamoyilidan ham mutlaqo yiroq bo'lgan.

Faylasuf inson bolasiga xos bo'lgan ayanchli qusurlar, tabiiy va ijtimoiy illatlar ildiziga tik qarashdan, odamdagi egoizm, egotsentrizm, "nartsissizm" ("o'z-o'ziga mahliyolik"), ustozi Z.Freyd kashf etgan "Edip kompleksi", biofiliya ¹²("hayotsevarlik")ning ziddi bo'lgan nekrofiliya ("o'limsevarlik") singari ko'pdan-ko'p ruhiy og'ishlar kasofatini shafqatsiz analiz qilishdan cho'chimaydi.

Bu jihatdan uning "Inson qalbi", "Adolf Gitler: nekrofiliyaning klinik ko'rinishi", "Ilyuziyalar qurshovida" singari asarlari, ayniqsa, e'tiborlidir.

E.Fromm, yana ko'pchilik olimlardan farq qilaroq, faqat nazariy masalalar bilan cheklanib qolmagan, balki ijtimoiy-siyosiy hayotga faol aralashgan.

Jumladan, u jamiyatning turli qatlamlari qarshisida ommabop tilda ma'ruzalar qilar, namoyishlarda qatnashardi, hatto 1962 yilda qurolsizlanish bo'yicha Moskvada o'tgan xalqaro konferentsiyada kuzatuvchi sifatida ishtirok etgandi.

¹¹ Eksperiment (lot. yexreptegshp — tajriba, sinab ko'rish) — fanda narsa va hodisalarni sezgipredmet faoliyati bilan tadqiq qilish, o'rganish.

¹² Biofiliya (qadimgi yunon tilidan bios - "hayot" va philia - "sevgi") tirik mavjudotlarga va yaratilishga muhabbatga qaratilgan shaxsiy xususiyatdir (biofil xarakter).

1968 yilda olimning yuragi birinchi marta kuchli xuruj qiladi va uzoq davolanishdan so'ng u 1969 yilda Shveysariyaga ko'chib keladi. Umrining qolgan qismini E.Fromm mana shu yurtda o'tkazgan.

Afsuski, 1977 yilda – o'zining “Ega bo'lish yoki mavjud bo'lish” asarini yozib tugatganidan so'ng faylasuf ikkinchi, yana bir yildan keyin esa uchinchi infarktni ham boshdan kechiradi. Nihoyat, 1980 yilning 18 mart kuni – sakson yoshga kirishiga 5 kun qolganida, E.Fromm dunyodan ko'z yumdi.

Erix Frommning jahon psixonaliz faniga, umuman, olam va odam to'g'risidagi falsafiy ilmga qo'shgan hissasi shu qadar ko'p qirraliki, hozir ularning barchasiga to'xtab o'tish imkondan tashqaridagi ish, albatta.

U kitoblarining birida: “Inson o'zining mavjudligi o'zi uchun muammo bo'lgan olamdagi yagona maxluqdir: u bu muammoni yechmog'i lozim, bundan hech qayerga qochib qutila olmaydi”, degandi. Faylasufdan qolgan katta ilmiy-ijodiy meros ana shu ulkan muammoni yechish yo'lidagi jiddiy urinishlardan hisoblanadiki, uni idrok etish omma ma'rifatini ¹³yuksaltirishga ham beminnat xizmat qilishi tayin

E.Fromm faoliyati haqida:Bugungi kunda Erik Fromm 20-asrning eng muhim psixoanalizlaridan biri sifatida qabul qilinadi. Freyd birinchi marta unga ta'sir qilgan bo'lsa-da, Fromm keyinchalik Karen Horney va Karl Jungni o'z ichiga olgan neo-Freydlar deb atalgan guruhga aylandi. Fromm, Oedipus majmuasini, hayot va o'lim instinktlarini va libidoning nazariyasini o'z ichiga olgan Freudning ko'plab fikrlarini tanqid qildi.

Fromm jamiyat va madaniyat inson rivojlanishida muhim rol o'ynaganiga ishonadi.

"Insonning hayotdagi asosiy vazifasi - bu uning tug'ilishi, u mumkin bo'lgan narsaga aylanishidir. Uning harakatining eng muhim mahsuloti uning o'ziga xosligi". - Inson uchun, 1947.

Ota-bobolari yahudiy dinining otashin targ'ibotchilari – ravvinlar bo'lgan yosh Erix ham Frommlar oilasi an'anasiga sodiq qolib, shu yo'lni davom ettirishi, umrini ruhoniylilik va savdogarlikka baxsh etishi lozim edi. U o'zi tug'ilib o'sgan muhit,

Bavariyada kichkinagina do'koni bo'lgan bobosi to'g'risida, jumladan, shunday hikoya qilgandi: “Bobom umrini kun bo'yi do'konda o'tirib, Talmud mutolaasi bilan o'tkazardi. Agar xaridor kelib bezovta qilsa, jahl ila kitobdan bosh ko'tarib: “Nima, atrofda boshqa do'kon qurib qoptimi?” deya norozi bo'lardi...”

¹³ Ma'rifat — kishilarning ongini, bilimini, madaniyatini oshirishga qaratilgan ta'limtarbiya.

Fromm o'zining dastlabki asarlarida Zigmund Freydning ba'zi kashfiyotlarini shubha ostiga qo'ydi va gipnozni odamlarga yordam berish uchun psixoanalizdan ko'ra samaraliroq usul sifatida qo'llash yo'llarini qidirdi, chunki u psixoanalizni boylarni davolash usuli deb bilgan.

U klinik shifokor, nazariyotchi va tadqiqotchi sifatida kamolotga erishgach, u diqqatini inson sezgi, ijodkorlik, orzular va gipnoz tabiatiga qaratdi.

Erika Fromm gipnozni Freydning tush tahliliga o'xshash ongsizlikka yo'l sifatida o'rgangan. To'g'ri qo'llanilganda, gipnoz muammolar ustida ishlashda psixoanalizdan ko'ra samaraliroq va tezroq bo'lishi mumkin. Freydning ongsiz ongga gipnoz orqali kirish mumkin degan taklifiga qaramay, ilgari psixoanaliz va gipnoz o'zaro ishonchsizlik bilan ajralib turardi.

Fromm Amerika Psixoanalitik Assotsiatsiyasining psixoanaliz tibbiy darajani talab qiladi degan pozitsiyasiga qarshi kampaniya olib bordi va APA ning 39-bo'limiga aylangan Psixoanalizni o'rganishga qiziquvchi psixologlar tashkilotiga asos soldi.

Fromm ham insonparvarlik psixologiyasiga katta ta'sir ko'rsatdi. U hayotning ziddiyatli ekanligiga ishonar edi, chunki odamlar tabiatning ikkalasi va undan ajralib turadi. Frommga ko'ra, bu kelishmovchilikdan bog'liqlik, ijodkorlik, ildiz otish, identifikatsiya qilish va orientatsiya doirasini qamrab oladigan asosiy mavjud bo'lgan ehtiyojlar paydo bo'ladi.

Fromm o'z ishidan keyinroq quyidagicha tushuntiradi: "Men insonning hayotini boshqaradigan qonunlarni va jamiyat qonunlarini, ya'ni ijtimoiy hayotdagi erkaklarni tushunishni istardim".

Men Freydning tushunchalaridagi qat'iy haqiqatni qayta ko'rib chiqishga muhtoj bo'lgan odamlarga qarshilik qilishga harakat qildim. Men Marksning ¹⁴nazariyasiga ham shunday munosabatda bo'lishga harakat qildim. Nihoyat, men ham ikki fikrli odamlarning tanqidiy va tanqidiy ta'qibidan kelib chiqqan sintezga kirishga harakat qilardim. "

Erix From o'z asarida;

"Inson o'zining mavjudligi o'zi uchun muammo bo'lgan olamdagi yagona maxluqdir: u bu muammoni yechmog'i lozim, bundan hech qayerga qochib qutila olmaydi", degandi.

E.Fromm XX asr tongida – 1900 yilning 23 martida Germaniyaning Mayndagi Frankfurt shahrida, aytilganidek, xudojo'y yahudiylar oilasida dunyoga kelgan. U avval Frankfurt, keyin esa zamonasining taniqli faylasuflari Maks Veber hamda Karl Yasperslar dars bergan Haydelberg universitetlarida tahsil oladi. 22 yoshida Alfred Veber rahbarligida yozgan dissertatsiyasi uchun falsafa doktori ilmiy darajasiga ega bo'ladi. O'z izlanishlarini mustaqil davom ettirgan E.Fromm,

¹⁴ Karl Geynrix Marks (nemis: Karl Heinrich Marx ; 1818 yil 5 may , Trier , Reyn viloyati , Prussiya Qirolligi – 1883 yil 14 mart , London , Angliya , Buyuk Britaniya— nemis faylasufi , sotsiolog,iqtisodchi , yozuvchi , shoir , siyosiy jurnalist, tilshunos , jamoat arbobi , tarixchi.

Berlindagi psixoanaliz intitutiga ishga kirib, o‘sha davrda hammaning e‘tiborini o‘ziga jalb etgan freydizm ta‘limotini chuqur o‘rganadi, amaliyotda sinovdan o‘tkazadi. Mana shu tajribalar asnosida u Zigmund Freyd nazariyasi ham bequsur emasligi, jumladan, insonda yuz beradigan ruhiy evrilishlar, aynishlar faqat tabiiy-tug‘ma omillar, instinktlar natijasi bo‘lmasligi haqidagi xulosalarga keladi.

1930 yildan Fromm Frankfurtdagi ijtimoiy tadqiqotlar institutiga joylashadi hamda M.Xorkxaymer¹⁵, T.Adorno, G.Markuze singari zamonasining taniqli olimlari bilan birgalikda keyinchalik “Frankfurt maktabi” nomini olgan mashhur ilmiy to‘garakning faol a‘zosiga aylanadi. 1933 yilda Germaniyada hokimiyat tepasiga Adolf Gitler boshchiligidagi millatchi sotsialistlar (natsistlar) kelgach, Frankfurt instituti AQShga ko‘chishga majbur bo‘ladi. Nyu-Yorkda olib borilgan “Obro‘-e‘tibor va oila” nomli dasturiy izlanishlar natijasida 1941 yilda E.Frommning “Erkinlikdan qochish” nomli dastlabki kitobi dunyo yuzini ko‘radi.

XULOSA:Fromm, Sigmund Freyding nazariyasini tanqid qilish uchun tanilgan.

Erik Fromm Frankfurtning tanqidiy nazariya maktabiga aloqador bo‘lgan nemis psixolog va psixoanalist edi. U ozodlik inson tabiatining asosiy qismi bo‘lgan va Zigmund Freyding nazariyasini tanqid qilish uchun kontseptsiyani ishlab chiqishi bilan mashhur edi.

Fromm, 23 mart 1900 da Frankfurtda, pravoslav yahudiy ota-onalaridan tug‘ilgan yagona bola edi. SA:

Ozodlik Erich Fromm nazariyasining markaziy jihatlaridan yana biri erkinlik edi. Ushbu psixoanalizator uchun odamlar tabiatimizning ushbu jihati bo‘yicha faqat ikkita pozitsiyani egallashi mumkin: bizning xohishimizni qabul qilish yoki undan qochish. Agar biz erkinligimizni qabul qilsak, biz o‘z mas‘uliyatimizga duch kelishimiz kerak, ammo uzoq vaqt davomida biz yaxshi hayot kechirishga imkon beradigan sog‘lom ruhiy holatga erishamiz. Aksincha, Fromm bizning erkinligimizdan qochib, qochish mexanizmlarimiz tufayli psixologik to‘qnashuvlarga duchor bo‘lishimizga ishongan. Shu ma‘noda, Erix Fromm uch xil qochish mexanizmini tasvirlab berdi: - Avtomatik muvofiqlik, yoki jamiyatning har bir shaxsdan kutganiga mos ravishda o‘zini o‘zgartirish. Ushbu qochish mexanizmi yordamida biz o‘zligimizni yo‘qotamiz, lekin o‘z tanlovimiz yukini jamiyatga yuklaymiz. ad - avtoritarizm, yoki o‘z hayotini boshqasiga boshqarish huquqini berish. Shu tarzda tanlash erkinligi yo‘qoladi, bu bilan bog‘liq bo‘lgan barcha narsalar. - vayronagarchilik, yoki erkinlikka olib keladigan ekzistensial dahshatdan qochish uchun boshqalarni va umuman olamni tugatishga urinish.

¹⁵ Maks Xorkxaymer (nemis Max Horkheimer ; 1895 yil 14 fevral , Shtutgart — 1973 yil 7 iyul , Nyurnberg) — nemis faylasufi va sotsiologi , Frankfurt maktabi asoschilaridan biri .

REFERENCES

1. Lavietes, Stuart. „Erika Fromm, 93, Psychologist and Expert in Use of Hypnosis“ (inglizcha). The New York Times (30-may 2003-yil). Qaraldi: 5-iyun 2017-yil.
2. .Staff and Wire Reports. „Erika Fromm, 93; Psychologist, Expert in the Use of Hypnosis“. Los Angeles Times (31-may 2003-yil). Qaraldi: 5-iyun 2017-yil.
3. Garrett, Celeste. „Dr. Erika Fromm, 93“ (inglizcha). Chicago Tribune (29-may 2003-yil). Qaraldi: 5-iyun 2017-yil.
4. “Jahon adabiyoti”, 2013 yil, 3-son
5. Erika Fromm va Ronald E. Shor (tahrirlar) Gipnoz : tadqiqotdagi o‘zgarishlar va yangi istiqbollari. 2-nashr. Nyu-Brunsvik: AldineTransaction, 2009-yil.ISBN 978-0-20236-262-5
6. Stiven Kan va Erika Fromm (tahrirlar) Terapevtdagi o‘zgarishlar. Mahva, NJ: Lourens Erlbaum, 2001-yil.ISBN 978-0-80582-382-0ISBN 978-0-80582-382-0
7. Erika Fromm va Maykl R. Nash (tahrir) Zamonaviy gipnoz tadqiqotlari. Nyu-York: Guilford Press, 1992-yil.ISBN 978-0-89862-893-7ISBN 978-0-89862-893-7
8. Erika Fromm va Stiven Kan. O‘z-o‘zini gipnoz qilish: Chikago paradigmasi. Nyu-York: Guilford Press, 1990-yil.ISBN 978-0-89862-341-3ISBN 978-0-89862-341-3
9. Daniel P. Braun va Erika Fromm. Gipnoz va xulq-atvor tibbiyoti. Hillsdale, NJ: L. Erlbaum Associates, 1987-yil.ISBN 978-0-89859-925-1ISBN 978-0-89859-925-1
10. Daniel P. Braun va Erika Fromm. Gipnoterapiya va gipnoanaliz. Hillsdale, NJ: L. Erlbaum Associates, 1986-yil.ISBN 978-0-89859-783-7ISBN 978-0-89859-783-7
11. Tomas M. Fransuz va Erika Fromm. Tush ta’birini: yangi yondashuv. Madison, Konn.: Xalqaro universitetlar matbuoti, 1986-yil.ISBN 0-82361-435-2ISBN 0-82361-435-2
12. Erika Fromm va Lenore Dumas Xartman. Intellekt, dinamik yondashuv. Garden City, NY: Doubleday, 1955-yil.
13. Jiyannuratova Gulnoz. Sotsiologiya tarixi. – T.: Innovatsiya-Ziyo, 2020. – 466 b. / https://scholar.google.com/citations?view_op=view_citation&hl=ru&user=fdboTmYAAAJ&citation_for_view=fdboTmYAAAAAJ:W7OEmFMy1HYC
14. Gulnoz J., Bunyod N. YOSHLAR IJTIMOY-SIYOSIY FAOLLIGINI OSHIRISH–USTUVOR VAZIFA //ZAMONAVIY DUNYONING IJTIMOY MANZARASI VA JAMIYAT TUZILMALARI TRANSFORMATSIYASI. – 2024. – T. 1. – №. 1.
15. Sherbutayevna J. G. YOSHLAR IJTIMOY FAOLLIGI DAVLAT SIYOSATINING USTUVOR YO ‘NALISHI SIFATIDA //ZAMONAVIY DUNYONING IJTIMOY MANZARASI VA JAMIYAT TUZILMALARI TRANSFORMATSIYASI. – 2024. – T. 1. – №. 1.